

Domnișoara Christina Șarpele

Prefață de Sorin Alexandrescu
Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

CUPRINS

<i>Dialectica fantasticului</i> de Sorin Alexandrescu.....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	26
<i>Referințe critice</i>	34
<i>Notă asupra ediției</i>	43
Domnișoara Christina	51
Șarpele.....	199

LIBRIS

We know
books

DOMNIȘOARA CHRISTINA

*...it stood
All beautiful in naked purity,
The perfect semblance of its
bodily frame...*

Shelley, *Queen Mab*

I

Înainte de a ajunge în sufragerie, Sanda îl opri, apucându-i brațul. Era cel dintâi gest familiar pe care îl făcea în aceste trei zile de când se aflau împreună la Z.

– Știi că a mai venit un musafir, un profesor?

Egor îi privi ochii prin semiîntunericul odăii. Sclipeau. „Poate mă încurajează“, își spuse, și se apropie, încercând să-i prindă mijlocul. Dar fata se smuci și, din câțiva pași, deschise ușa sufrageriei. Egor își corectă ținuta și rămase în prag. Ardea aceeași lampă cu sita albă, orbitoare; o lumină prea tare, artificială, stridentă. Zâmbetul d-nei Moscu părea acum mai obosit. (Zâmbetul pe care Egor se obișnuise să-l ghicească înainte chiar de a-i vedea fața...)

– ...Acesta este d-l Egor Pașchievici, îl prezentă solemn d-na Moscu, întinzând moale brațul spre ușă. Are un nume ciudat, adăugă ea, dar e român pe de-a-ntregul... E pictor și ne face cinstea de a locui cu noi...

Egor se înclină, încercând să spună câteva cuvinte măgulitoare. D-na Moscu își retrase brațul și-l îndreptă, cu mai multă emoție, spre noul-venit. Avea atât de rar prilejul să facă prezentări bogate, solemne...

– Domnul profesor universitar Nazarie, o glorie a științei românești, continuă ea.

Egor se îndreptă cu pas hotărât către profesor și îi apucă mâna.

– Sunt numai un neînsemnat asistent, stimată doamnă, șopti d-l Nazarie, încercând să-i mai rețină o clipă privirile. Atât de neînsemnat...

Dar d-na Moscu se așezase extenuată pe scaun. Profesorul rămase uluit lângă ea, cu fraza nesfârșită. Îi era teamă să se întoarcă spre ceilalți; teamă nu cumva să pară ridicol sau ofensat. Câteva clipe nu știu ce să facă. Dar se hotărî și se așeză pe scaunul din stânga d-nei Moscu.

– Scaunul acesta e ocupat, îi șopti Simina. Eu mănânc întotdeauna lângă mama.

D-l Nazarie se ridică brusc și se lipi de perete. Egor și Sanda se apropiară de el, zâmbind încurcați. Nu trebuie să țină seama de glumele Siminei. E o fetiță capricioasă. Și, de altfel, asta e cea mai mare bucurie a ei: să stea lângă maică-sa, chiar când sunt musafiri.

– Are numai nouă ani, adăugă Sanda.

D-na Moscu îi privise tot timpul zâmbind, parcă s-ar fi rugat să fie iertată că nu ia parte la discuție. Bănuiește cât de interesantă poate fi o asemenea discuție – interesantă, savantă, instructivă –, dar e prea obosită ca s-o urmărească. Doamna Moscu, firește, nu auzise nici un cuvânt; sunetele trecuseră alături de urechile ei, fără rezistențe, fără urme.

Egor conduse pe d-l Nazarie spre capătul mesei, indicându-i un scaun alături de Sanda. „Ce stranie și neînțeleasă oboeală“, gândi pictorul privind încă o dată fața doamnei Moscu.

– Nu știu cum să vă mulțumesc, îngână profesorul așezându-se. Îmi dau seama că am jignit un copil. Și este un copil ca un înger...

Întoarse capul și aruncă Siminei cele mai calde priviri. D-l Nazarie era un bărbat încă destul de tânăr, nu împlinise nici patruzeci de ani, și privirile îndreptate spre Simina încercau să poarte o dragoste totdeodată protectoare și lingușitoare. Obrazul lui curat și neutru, de bărbat învățat, se luminase din cale afară. Zâmbea

Siminei cu toată gura deschisă. Simina îi susținu privirea cu o siguranță ironică, mușcătoare. Câteva clipe îl privi în adâncul ochilor, apoi duse șervetul la gură, își șterse un foarte ușor zâmbet și întoarse încet capul către maică-sa.

– Sunteți desigur venit pentru săpături, întrebă brusc Egor.

Profesorul era încă intimidat și fu cu atât mai recunoscător lui Egor că îi dădea prilejul să vorbească despre meseria și pasiunea lui.

– Da, domnul meu, răspunse vioi, înghițind aer. Cum îi spuneam și doamnei, am reluat în vara aceasta săpăturile de la Bălănoaia. E un nume care poate nu vă amintește prea multe lucruri, dar stațiunea protoistorică de la Bălănoaia are oarecare însemnătate pentru noi, românii. S-a găsit acolo un *lébes* celebru, un mare bazin ionian, în care, după cum știți, se aducea carnea la ospete...

Amintirea acestui *lébes*, pe care îl cercetase cu de-amănuntul, a fost o imagine stenică pentru d-l Nazarie. Cu vervă și cu oarecare melancolie, evocă ospetele de atunci. Nu erau ospete barbare, groțești.

– ...Căci, cum îi spuneam și doamnei, toată câmpia aceasta a Dunării de Jos, în special aici, în nordul Giurgiului, a cunoscut odinioară, prin veacul V înainte de Christos, o înfloritoare civilizație greco-traco-scitică...

Vorba îi dăduse curaj. Privi din nou, insistent, spre doamna Moscu, dar nu întâlni decât același zâmbet stins, aceeași față neatentă.

– Bălănoaia, *maman*, îi atrase atenția Sanda, aproape strigând, pe deasupra mesei. D-l profesor face săpături arheologice la Bălănoaia...

D-l Nazarie se intimidă din nou auzindu-și numele, trezindu-se brusc obiectul atenției generale. Încercă să se apere cu mâna, să scuze mai ales tăria glasului cu care Sanda strigase pe maică-sa. D-na Moscu părea că se deșteaptă dintr-o amorțire împletită cu somn. Dar deșteptarea fusese reală; pentru câteva clipe, își recăpătă frăgezimea obrazului, mândria frunții ei pure și netede.

– Bălănoaia, vorbi ea, acolo a avut moșie un străbun de-al nostru.

– Și tanti Christina, spuse repede Simina.

LBRIS

We know

books

MIRCEA ELIADE

Huliganii

roman

Prefață și referințe critice de Oana Soare

Fișă biobibliografică de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Un roman ambițios și controversat. Un titlu înșelător și polemic</i> (prefață de Oana Soare).....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	30
<i>Referințe critice</i>	37
<i>Notă asupra ediției</i>	67

HULIGANII

Partea I	71
Partea a II-a	253
Partea a III-a.....	361

LBRIS

We know
books

PARTEA I

I

Petru Anicet ajunsese la lecție cu o jumătate de ceas mai târziu. Anișoara îl aștepta, ca întotdeauna, în fața ferestrei mari care se deschidea în parc, cu amândouă mâinile rezemate de zid. Părea palidă, emoționată, ca și cum apropierea lui ar fi hotărât asupra unor lucruri foarte grave. Pianul era deschis, cu un caiet de Czerny pe pupitru; alături, pe mescioară, nelipsitul vas cu flori proaspete.

– Iar a rupt Adriana un tablou! șopti îndată ce Petru deschise ușa. L-am ascuns aici, mama nici nu știe!...

Îi luă mâna și-l trase către fundul odăii, mai întunecat, mai straniu prin acele candelă vechi și niciodată aprinse, atârinate de tavan și înșirate pe policioarele colțarului. Anișoara îi strângea mâna fără sfială; acum nu avea de ce să se teamă, Adriana rupsesse un nou tablou. Putea să-l atragă alături de trupul ei, putea să-l simtă aproape.

– De-abia ieri îl pictase!...

Îi arată tabloul; fără nicio noimă și inutil de fantastic, ca toate tablourile dnei Lecca. Pânza avea desigur o legendă, dar Anișoara nu se pricepea s-o lămurească. Petru privi cu oarecare melancolie peisagiul acela fantomatic, cu pomi înalți și golași, care semănau atât de mult cu castanii parcului. Deasupra scheletelor arborilor fâlfâia o arătare chimerică, un soi de fantomă cu o aripă de înger și cu un braț gol de femeie, înfășat cu o bandă pe care se putea descifra semnul Crucii Roșii.

– Mama spune că a vrut să picteze simbolul lui „Inter Arma Caritas“, își aminti Anișoara.

Petru găsi prilejul să-și elibereze mâna. Apucă bucățile tabloului rupt și le ridică pe rând la lumină. Exact în patru bucăți; ca și

celelalte, ca și celebrul „Mister al mănăstirii într-un picior“, tablou rupt chiar în săptămâna angajării sale ca profesor de pian în familia Lecca. Domnișoara Adriana nu obosește lesne. De astă-iarnă – mai exact din acea seară de 16 ianuarie, când Petru a intrat pentru întâia oară în Vila Tycho Brahé – domnișoara Adriana a rupt aproape douăzeci de tablouri. Le rupea îndată ce erau gata, cu pasta încă umedă. De tablourile din perete – unele mari și înspăimântătoare ca niște cearceafuri spurcate – nu se atingea. Asupra lor nu-și recunoștea niciun drept. Dar nu cruța niciuna din pânzele umede, niciuna din acele pânze micițe (dna Lecca renunțase în ultimii ani la subiectele prea alegorice, la spațiile prea vaste) asupra cărora își surprindea mama pregătindu-se să semneze. (Dna Lecca alegea cu multă caznă locul unde își punea semnătura. Câteodată distribuia literele pseudonimului său de pictoriță – Lelia – pe linia rotundă a unui curcubeu, pe eșarfa unui înger, pe valurile unei ape paradiziace. Căutarea locului nimerit pentru semnătură dura uneori câteva zile. În acest timp intervenea gestul Adrianei.)

– De ce tremuri? întrebă Petru brusc, privindu-și eleva drept în ochi.

Anișoara tremură mai tare, gata să izbucnească în lacrimi.

– D-ta nu știi cât sufăr, șopti ea, nici nu poți bănuși cât de mult sufăr în casa asta...

Petru Anicet zâmbi; „în casa asta“, își amintea el, era expresia favorită a domnișoarei Adriana. Așa țipase și atunci, în seara de 16 ianuarie, zece minute numai după ce îi fusese prezentat noul profesor de pian. „Am să înnebunesc în casa asta“, țipase ea. Și apoi, câteva săptămâni în urmă: „Și d-ta ai să înnebunești, repede, repede, dacă ai să vii aici de două ori pe săptămână!“ Rămăsese atunci împietrit; nu știa la cine să privească, ce ochi sănătoși să caute. Apoi s-a obișnuit, și niciun glas din casa Lecca nu-l mai sperie. Niște maniaci pitorești și inofensivi, își spunea el prin martie, când se topise zăpada în parc și începuse să iubească toți acei arbori crescuți sălbatic, cu crengile înlănțuite, ca într-o luptă omească. În serile de ianuarie, însă, vila Tycho Brahé îl intimida.

Amintirea primei vizite stăruia, și de câte ori se apropia ceasul fixat pentru lecție, Petru se simțea indispus, nervos, aproape febril. Domnul Baly – prietenul tatălui, patronul lui Pavel și protectorul familiei Anicet după moartea amândurora – l-a recomandat dlui Anastase Lecca printr-o scrisoare călduroasă și nenumărate convorbiri telefonice. „Este puțin maniac, bătrânul, îl prevenise dl Baly. Neam de neamul lui au fost boieri și astronomi, iar Anastase a fost chiar profesor la Politehnică, înainte de război. Nu e ramolit; așa arată din tinerețe, așa cum ai să-l vezi...”

Petru găsisese anevoie vila Tycho Brahé. Strada era slab luminată, și în acel colț uitat al Bucureștilor trecătorii erau rari; cei pe care îi întâlnește nu-i puteau da nicio lămurire. Dar adevăratele greutatea le-a întâmpinat după ce a găsit vila. Poarta era larg deschisă și fixată astfel, probabil pentru toată iarna, căci troienele atingeau vârful de lance ale grilajului. Dl Baly îi spusese să se prezinte la 5, dar rătăcise multă vreme, și ajunsese aproape de 6. Întunec deplin; înainte pe aleea bătătorită, oarecum la întâmplare. Se temea să nu fie înșfăcat, pe la spate, de vreun câine. Totul îl făcea să creadă că se află într-una din acele case boierești, pline de dulăi ciobănești. A grăbit pasul când a zărit, printre pomi, o lumină. Nimerise în bucătărie.

– Sunt noul profesor de pian, vorbe Petru. Nu se vede nicio lumină, nicăieri, adăugă el, cu un aer plictisit.

Se aștepta ca jupâneasa să-l conducă prin intrarea principală, dar fata i-a făcut semn să coboare în subsol – de asemenea luminat – și de aici l-a scos într-o încăpere goală, cu un covor țărănesc adunat sul într-un colț și cu un singur scaun.

– Marchiza e înzăpezită, l-a lămurit jupâneasa. D-voastră cu cine vreți să vorbiți? Cu dl profesor sau cu conita?...

Petru ar fi avut poftă să-i răspundă obraznic, că nu mai vrea să vorbească cu nimeni și să plece apoi trântind ușile. Era umilit, furios pe întâmplare și pe el însuși.

– Anunță că a venit noul profesor de pian, răspunse el.

Se plimbă apoi prin odaie, până ce jupâneasa îl pofti în salon.

– Lăsați-vă aici paltonul, îi spuse arătându-i scaunul.

LBDIS

We know

MIRCEA ELIADE

ÎN CURTE LA DIONIS

Prefață și referințe critice

de Gabriel Badea

Fișă biobibliografică

de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Prefață</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	28
<i>Referințe critice</i>	35
<i>Notă asupra ediției</i>	49
ÎN CURTE LA DIONIS	
Les trois grâces	53
Șanțurile	97
Ivan	120
Uniforme de general	163
Incognito la Buchenwald... ..	217
În curte la Dionis	246

LBRIS

We know
books

ÎN CURTE LA DIONIS

LES TROIS GRÂCES

– Este curios că s-a gândit la asta... Că ultimele lui cuvinte au fost astea: *Les trois Grâces*...

Aproape 39 de ani. De fapt, 39 de ani fără trei săptămâni. La câțiva kilometri de Vevey, în pădure. Dacă nu l-ar fi trezit lătratul câinelui, ar fi trecut pe lângă ele fără să le vadă. Probabil că încerca din nou – pentru a câta oară? – să găsească rima. Se încăpățănase să păstreze întreg numele latinesc: *Euphorbia moldavica id est impudica*... A întors speriat capul; un câine mare, negru se îndrepta spre ei, pe pietriș, și în fund, pe jumătate ascunse sub sălcii înalte și brazi, cele trei vile. Așa cum nu mai văzuse până atunci. Păreau izolate, și totuși comunicau între ele; dar nu înțelegea cum. Le privea fascinat, nemaiîndrăznind să clipească. (Câteva luni după aceea, Sidonia i-a spus, stăpânindu-și anevoie enervarea: „Știu, este pur și simplu un tic; dar, dacă ai avea puțină voință... Pentru că, iartă-mă că ți-o repet, pentru cel care te privește...” „Dar nu clipeșc întotdeauna, a întrerupt-o zâmbind. Când mă interesează ceva, un tablou, un peisagiu, o floare...” „Nu vorbeam de flori, reluă Sidonia. Este meseria ta...” Poate că atunci, în acea clipă, a înțeles. Cuvintele acelea, „meseria“, „este meseria ta“, i-au fost de-ajuns. A ridicat din umeri. „Înainte de toate, pentru mine, botanica este o pasiune; în al doilea rând, este o știință foarte precisă... În orice caz, te asigur, ticul, dacă se poate numi așa, nu-mi aparține. Nu aparține poetului, și nici naturalistului...”)

– Da, este într-adevăr curios, vorbi Hagi Pavel. Vreau să spun că și-a amintit de ele tocmai atunci, când... Se întrerupse brusc,

încercând să-și înăbușe un suspin: Dumnezeu să-l ierte! adăugă coborând glasul.

Apoi întinse mâna și apucă paharul cu vin.

– *Les trois Grâces*, repetă absent Zalomit. *Les trois Grâces!*...

Ce casă de vis! Să poți lucra aici o vară întreagă, să nu faci altceva decât să scrii!... Dar îl exaspera câinele. Se învârtea în jurul lui, la câțiva metri, lătrând tot mai strident, neîndrăznind să-l privească și totuși cu capul neconținut îndreptat, amenințător, către el. Îi strigă în glumă: „Potaie!“ încercând să-l îmblânzească. Atunci dădu cu ochii de tăblița de aramă și citi: *Les trois Grâces*. „Evident! Acum înțeleg!“ șopti.

– Dar, în fond, despre ce este vorba? întrebă Nicoleanu. Ce-a vrut să spună?

Hagi Pavel își îndreptă privirile spre Zalomit și zâmbi trist.

– Tinerețe, spuse. Amintiri din tinerețe. De când eram toți trei la studii, în Elveția.

Își duse stângaci mâna la ochi și începu să se frece. Apoi, cu un oftat, își umplu din nou paharul.

– Eu le-am descoperit întâi, începu Zalomit, dar în duminica următoare i-am adus și pe ei să le admire. *Les trois Grâces*. Într-adevăr, nu li se potrivea alt nume. Căci, deși erau trei, alcătuiau o unitate, dacă înțelegi ce vreau să spun. Le-a plăcut și lor, firește, dar eu eram pur și simplu îndrăgostit, de fiecare în parte și de toate trei laolaltă. Veneam să le văd în fiecare duminică. Am venit odată, toți trei, pe ninsoare. Zăpada era deja de câteva palme, dar ningeau întruna și printre brazi, după ce se aprinseseră luminile înăuntru, căci eram în ianuarie și se întuneca repede, printre brazi parcă ne-am fi aflat deodată într-un basm norvegian cu zâne.

– Am mai fost și altădată pe zăpadă, îl întrerupse Hagi Pavel. Dar n-a mai fost așa frumos.

Zalomit clătină din cap.

– Nu, te înșeli. Pe zăpadă n-am fost decât o singură dată, în duminica aceea din ianuarie, în 1929 sau 1930.

Hagi Pavel îl privi curios.

– În niciun caz n-a putut fi în 1929, pentru că nu mă instalasem încă la Geneva. Și nici în 1930 n-a putut fi, pentru că vacanța aceea de iarnă o petrecusem în țară...

– Poate că nu vorbiți de același lucru, interveni Nicoleanu. După câțiva ani... amintirile, știți și dumneavoastră...

– Dar *Les trois Grâces* sunt mai mult decât amintiri din tinerețe, îl întrerupse Zalomit. Cel puțin pentru mine. Publicasem o plachetă de versuri, cu banii mei bineînțeleș. Fără niciun succes, de altfel. Lucram în vara aceea la un alt volum, mult mai pretențios. Eram pur și simplu entuziasmat de Paul Valéry... Când le-am descoperit acolo, ascunse sub sălcii și brazi, mi-am spus: Să poți scrie aici, o vară întreagă, singur, neștiut de nimeni...

Hagi Pavel se întoarse spre el, încruntându-se.

– Aflasem și numele arhitectului, continuă Zalomit, și l-am ținut minte multă vreme, poate zece-cincisprezece ani. Dar, cu toată admirația mea, l-am uitat. Așa cum am uitat, de altfel, atâtea altele, adăugă încercând să zâmbească.

Hagi Pavel ridică de mai multe ori din umeri.

– Nu prea înțeleg la ce faci aluzie, spuse.

– În orice caz, e curios că astea au fost ultimele lui cuvinte, spuse Nicoleanu: *Les trois Grâces*.

– Cât se poate de curios, reluă Hagi Pavel. Fiecare dintre noi am avut multe aventuri în tinerețe: pe unele le-am uitat, de altele ne amintim doar pe jumătate. Ce l-o fi făcut pe Aurelian să-și aducă aminte tocmai de *Les trois Grâces*? Poate pentru că, după atâția ani, ne aflam din nou împreună, noi, cei trei, care ne împrietenisem în timpul studiilor la Geneva. Dar aveam atâtea alte amintiri comune din Elveția! De ce și-o fi adus aminte de *Les trois Grâces*. Mai ales că, la drept vorbind, așa cum căzuserăm de acord cu toții, nu numai noi trei, ci și alți colegi de-ai noștri, numai două din ele erau propriu-zis grase. Yvonne era mai mult sau mai puțin așa cum trebuia să fie o elvețiană de douăzeci și cinci de ani.

Zalomit schimbă brusc poziția scaunului și-și încrucișă brațele pe masă.

LBRIS

We know
books

MIRCEA ELIADE

Întoarcerea din Rai

roman

Prefață și referințe critice de Oana Soare

Fișă biobibliografică de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

CUPRINS

<i>Romanul generației ca „roman oceanografic“ (prefață de Oana Soare).....</i>	7
<i>Fișă biobibliografică .....</i>	34
<i>Referințe critice.....</i>	41
<i>Notă asupra ediției.....</i>	59

ÎNTOARCEREA DIN RAI

Partea I	63
Partea a II-a.....	185
Partea a III-a.....	299

LBRIS

We know
books

PARTEA I

I

Când a auzit ușa de la baie închizându-se, Pavel sări din pat și răsufală adânc, liber, ca și cum s-ar fi temut până atunci să respire în voie. De aproape zece minute se prefăcea că doarme, acoperindu-și fața cu brațul și respirând lent, ritmat, ferindu-se să atragă atenția femeii. Cum a simțit că se coboară din pat, inima începu să-i bată: va putea rămâne câteva minute singur? În după-amiezile acestea de dragoste, dorea și aștepta singurătatea cu o neliniște bolnăvicioasă; un minut de libertate i se părea neprețuită fericire; încerca atunci să se regăsească, să viseze. Nu știa ce să facă mai întâi: să se întindă băiețește, să-și rezeme picioarele de perete visând în voie, să privească prin perdelele albe în stradă, și dincolo, în casa cu ziduri înalte. Minutele acestea nu se asemănau cu nicio altă singurătate; erau parcă o oază într-un deșert de pasiune, de plăcută oboseală și zadarnică ardere. Avea, altădată, ceasuri și nopți întregi de libertate; era atunci singur și putea face orice. Dar singurătatea aceea adesea îl deprima, îl chinuia cu golurile ei, era o libertate de care nu-și dădea seama, pe care nu o putea prețui. Adevărată libertate i se păreau numai minutele pe care le putea smulge tovarășiei iubitei sau a prietenilor; să poată fugi de lângă ei, chiar numai pentru câteva clipe, să rămână singur, fără nicio prezență în jurul lui, să nu mai simtă dragostea, să nu mai simtă nicio mână întinsă spre el, nicio răsufare nutrită din răsufierea lui.

Se apropie de fereastră și ridică încet faldul perdelei. Își rezeamă cotul de zid, iar cu mâna cealaltă apucă mânerul ferestrei; îl răsucește încet, cu voluptate, parcă s-ar fi jucat la poarta unei închisori. Ce simplu ar fi să plec, așa deodată, fără rămas-bun,

gândi. O ușă care se închide, gangul – și apoi strada fără paznic, fără iubire, pe care poți alerga oriunde, te poți opri oricând. Gândul că ar putea fugi de lângă ea, chiar numai pentru câteva clipe, îi comunică o emoție turbure, neliniștită, care îi place totuși, cu ispitirile ei exilirante, cu neprevăzutul ei. Dar e în pijama, și Una se va întoarce din clipă în clipă. Și apoi, plecările acestea nu rezolvă nimic (era o îndoială care revenea în chip automat de câte ori se gândea la fugă). Nu înseamnă nimic să fugi, înainte de a uita. Dacă ai putea fugi fără să ei cu tine atâtea resturi care te vor aduce înapoi; de pildă, să poți fugi fără remușcări. Puțin să-ți pese de ce lași în urma ta, să fii un soi de Don Juan, un ticălos; fără îndoială că orice bărbat care vrea să facă ceva în viață trebuie să fie un ticălos. Unul pentru care să nu existe dramele altora, suferințele celor pe care se întâmplă să-i iubești...

Se lipește aproape de fereastră, cu întreg trupul. Perdelele le ține depărtate cu amândouă brațele. Stă înfipt acolo în lumină, cu oarecare ostilitate, încercând să-și lege gândul de ceva înainte de a se fi mistuit minutele de singurătate. Una se poate oricând întoarce în odaie. Dacă se îmbracă, va întârzia poate mai mult; dar nu se duce nicăieri în după-amiaza aceasta, nu se va îmbrăca. Își amintește acest amănunt aproape cu tristețe. Și totuși o iubesc. Fără îndoială că o iubesc. Poate tocmai de aceea aș dori să fiu cât mai departe de ea în ceasul acesta. Și dacă m-ar întreba deodată „Ce vrei Paul?“ – n-aș ști ce să-i răspund. Nu pot fără ea, nu vreau nici cu ea. Trebuie să rămân singur ca să știu ce vreau; chiar dacă aș voi să-mi petrec restul zilelor numai și numai printre oameni, tot trebuie să rămân o clipă singur și să hotărâsc asta... Adevărul este că oamenii fug de fericire, nu o caută. De câte ori întâlnesc fericirea, fug de ea sau o ratează, fac orice din ea numai să se transforme în altceva... La urma urmelor, puțin mă interesează fericirea. Mă sufoc acum, asta știu, dar nu știu de ce. Nu-mi lipsește nimic. Dacă aș găsi un motiv să fiu trist...

Întinde mai mult brațele, depărtând perdelele. Strada e liniștită, luminoasă. În grădina din față nu s-a întâmplat nimic de când privește; niciun câine, nicio servitoare n-a trecut pe alee. O fi

având și doamna un *rendez-vous*? Să coboare acum și să sune la poarta cea mare, să întrebe de doctorul Rozen, așa, numai ca să se amuze și să strice *rendez-vous*-ul doamnei. Cum făcea în liceu, când intra cu David în toate gangurile și întreba de un imaginar dr Rozen, ca să vadă ce răspund ceilalți. Poate oamenii așteptau pe cineva, poate se temeau de cineva, poate soneria le-a stricat somnul sau le-a dat speranțe... Câtă lume așteaptă în București, și ce așteaptă? Dav alcătuisese o întreagă teorie despre așteptarea aceasta. Să-l vad pe Dav sau să nu-l vad? Se simte deodată plictisit, fără chef: gândul acesta, al întâlnirii cu David, l-a ispitit mereu astăzi, de câte ori a rămas singur. Se gândește la el de câte ori vrea să nu mai gândească la nimic. Parcă îl îndeamnă ceva către David, astăzi. Și, totuși, nu pot să-l vad; pentru întâia oară când nu mă pot duce la David; ba nu, parcă a mai fost odată, de mult, nu mai știu din ce cauză; ca și acum, de altfel, întocmai ca și acum...

Aude ușa deschizându-se și brusc lasă perdelele. Se preface somnoros, se întinde, se freacă la ochi. Una trece pe lângă el și îl mângâie pe păr, fără să vorbească. Se oprește apoi în fața dulapului și îl deschide. Se îmbracă. În aceeași clipă îi fu rușine de el, de bucuria meschină care îl străbătuse și se îndreptă către Una. O îmbrățișă, silindu-se să fie cât mai firesc (dar pentru că nu mai știa de mult ce este firesc și ce nu e, își compunea o naturalețe penibilă, cu gesturi prea spontane ca să mai fie reale, cu stângăcii prea conștiente ca să nu atragă atenția celeilalte).

– Te grăbești? (Numai să nu mă silească s-o însoțesc. Pe bulevard, până la Dav acasă, trebuie să fie o minune acum; să-ți poți pierde timpul singur, oh, Doamne, singur...)

I-a auzit răspunsul în clipa când aprindea o țigară. Fumatul îi regiza o serie de mișcări pe care altminteri nu le-ar fi putut face. Chiar o îmbrățișare e mai puțin responsabilă cu o țigară în mână (brațul ținut departe de trupul strâns și în cele din urmă liberându-te cu un zâmbet: „Stai să nu te frig, dragă!“). Vasăzică e liber, două ceasuri mai devreme decât s-ar fi așteptat. Nu se bucură prea mult. Îndată ce este sigur că i s-a dat ceva, parcă dorește mai puțin

LIBRIS

We know
books

MIRCEA ELIADE

La țigănci nuvele fantastice

Prefață de Giovanni Casadio

Referințe critice de Oana Soare

Fișă biobibliografică de Lucian Pricop

Traducerea prefeței de Catrinel Popa

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Când povestirea e ca un dans:</i>	
<i>Mircea Eliade, proza fantastică 1946-1959</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	44
<i>Referințe critice</i>	51
<i>Notă asupra ediției</i>	61
Un om mare	65
Douăsprezece mii de capete de vite	90
Fata căpitanului	104
Ghicitor în pietre	125
La țigănci	154
O fotografie veche de paisprezece ani... ..	193

LIBRIS

We know
books

**La țigănci
nuvele fantastice**

UN OM MARE

Pe Eugen Cucoaneș îl cunoscusem încă din primele clase de liceu, dar nu ne împrietenisem niciodată. În Universitate îi pierdusem urma. Aflasem doar că se înscriesese la Politehnică. Întâlnindu-l o dată întâmplător într-o tutungerie, câțiva ani mai târziu, îmi spusese că își luase diploma și dobândise un post, neașteptat de bine retribuit, într-un oraș din Ardeal. Nu l-am mai văzut de atunci. Care nu mi-a fost deci mirarea când, într-un amurg peste măsură de trist din iulie 1933, mă trezesc cu el intrând în camera mea de lucru. Firește, l-am recunoscut îndată, dar mi s-a părut schimbat; chiar acei cinci, șase ani, care trecuseră de la ultima noastră întâlnire, nu dădeau cu totul seama de neașteptata schimbare a înfățișării lui.

– Știi că am început să cresc! îmi mărturisi el brusc, înainte de a fi avut timpul de a-i pune vreo întrebare. Întâi nu mi-a venit să cred, dar m-am măsurat și m-am convins că așa e: de vreo săptămână am crescut enorm. Poate șase, șapte centimetri... Eram cu Lenora pe stradă și am observat deodată amândoi. Și azi-dimineață, diferența era și mai mare...

Străbătea în glasul lui o ușoară neliniște. Și nu-și găsea locul; când așezându-se pe speteaza unui fotoliu, când pornind de la un capăt la altul al biroului, plimbându-se nervos, cu mâinile la spate. Am observat că nu știa cum să-și mai ascundă mâinile și am înțeles: manșetele îi ieșeau exagerat în afară, oricât se trudea el să-și tragă neconținut mâneca hainei.

– Trebuie să le trimit pe toate la croitor, să le dea drumul, vorbi el surprinzându-mi privirile.

Încercai să-l liniștesc, amintindu-i că în liceu se tot plângea că va rămâne scund. Mă întrerupse din nou.

– Dacă aş fi crescut şi eu ca oamenii, într-un an, doi... Dar așa, *în câteva zile!*... Ce să-ți spun, a început să-mi fie frică. Tare mi-e teamă să nu fie o boală a oaselor...

Și pentru că vedea că nu știu ce să-i spun, schimbă vorba:

– Am trecut pe la tine așa, într-o doară, să văd dacă n-ai plecat cumva în vacanță... Căci, știi, am fost mutat la București și suntem mai mult sau mai puțin vecini. Eu mi-am găsit un mic apartament pe strada Lucaci...

Mi-a lăsat numărul casei și mi-a spus orele când îl pot găsi. Apoi mi-a strâns mâna și a plecat.

Ușor de închipuit nedumerirea mea în toată săptămâna aceea. Nu era medic prieten pe care să nu-l caut și căruia să nu-i povestesc cazul lui Cucoaneș. Cum era de așteptat, el însuși se dusesse a doua zi la un specialist în tuberculoză osoasă, să-și facă examenele necesare. Tot ce a putut afla a fost că, deocamdată, nu e vorba de tuberculoză osoasă, ci de un fenomen, cum se exprimase doctorul, *macranthropic*, cunoscut, se înțelege, în analele medicinei, dar, de data aceasta, cu un ritm cu totul neobișnuit. Într-adevăr, neobișnuit: căci, vizitându-l pe Cucoaneș, a treia zi înainte de cină, oră când îmi spusese că-l găsesc negreșit acasă, m-am speriat intrând în odaie; prietenul meu mă întrecea acum cu cel puțin cincisprezece centimetri. Și crescuse cu totul proporționat; devenise, cum se spune, un bărbat înalt și bine făcut. Hainele i se potriveau atât de prost, încât de rușine Cucoaneș își scosese vestonul și îmbrăcase un halat de baie, căruia îi descususe și-i lungise mânecile. Și zadarnic își lăsase pantalonii să-i atârne; abia îi ajungeau până deasupra gleznei, iar când se așeza pe scaun, i se ridicau simțitor, dându-i un aer mizer de om sărman în hainele altuia.

– Ei, ce vești?! Întrebai cu jumătate de glas, ca să rup tăcerea care se prelungea în neștire. Ce spune doctorul?

– Macranthropie! răspunse cu o stranie liniște Cucoaneș.

– Splendid! exclamai. Asta înseamnă că ai să ajungi un „om mare“... Nici nu e așa de rău!...

– Ai cam ales rău momentul, dacă ai voit să faci o glumă, mă întrerupse Cucoaneș.

Apoi se ridică de pe scaun și începu să se plimbe. Văzându-mă că-mi scot pachetul să-mi aprind o țigară, se apropie și îmi ceru și el una.

– Dar de când ai început să fumezi? întrebai, ca să spun ceva.

– Uite acum... Poate că mi-o face bine...

Țigara aceea, în orice caz, nu i-a făcut bine și a azvârlit-o după câteva fumuri, pe care nu știa cum să le înghită fără să se înece. Dar, puține minute în urmă, mi-a cerut o a doua țigară, și pe aceasta a fumat-o până la carton, cu neîndemânare, dar înversunat.

– M-am măsurat înainte de a veni tu, începu deodată Cucoaneș cu o obosită nedumerire în glas. Uite aici, la ușa asta. Și, de azi-dimineață de la 9, am crescut mai bine de un centimetru. Înțelegi ce înseamnă asta?! Cresc văzând cu ochii!...

– Poate mănânci prea mult, încercai eu o timidă consolare. Sau poate că mănânci feluri care îți sunt interzise. Probabil că trebuie să eviți calciul...

– Și calciul, și fierul, și vitamina B, și cam toate celelalte vitamine, toate îmi sunt interzise, izbucni Cucoaneș. N-am mâncat nimic de aseară în afară de o felie de pâine uscată și un ceai cu puțin zahăr. Ca să nu-mi mai bat capul cu regimul, am suprimat toate felurile. Le-am suprimat, pur și simplu...

– Ei și?! îl întrebai, văzându-l că tace deodată.

– Mor de foame! Îmi vine amețeală de foame, dar de crescut, cresc înainte, cresc mereu, crește-mi-ar numele de nu s-ar mai auzi!...

Începeam să mă simt de prisos.

– Am să mai trec să te văd, îi spusei întinzându-i mâna.

Am venit de atunci în fiecare seară. În fața casei lui începușeră să se adune, încă de a treia zi, grupuri de curioși, căci se

LIBRIS

We know
books

MIRCEA ELIADE

Maitreyi

Studiu introductiv de Sorin Alexandrescu

Referințe critice de Gabriel Badea

Fișă biobibliografică de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Maitreyi, dincolo de timp</i> (studiu introductiv de Sorin Alexandrescu)	7
<i>Referințe critice</i>	22
<i>Fișă biobibliografică</i>	54
<i>Notă asupra ediției</i>	61
Maitreyi	63

I

Am șovăit atâta în fața acestui caiet, pentru că n-am izbutit să aflu încă ziua precisă când am întâlnit-o pe Maitreyi. În însemnările mele din acel an n-am găsit nimic. Numele ei apare acolo mult mai târziu, după ce am ieșit din sanatoriu și a trebuit să mă mut în casa inginerului Narendra Sen, în cartierul Bhowanipore. Dar aceasta s-a întâmplat în 1929, iar eu întâlnisem pe Maitreyi cu cel puțin zece luni mai înainte. Și dacă sufăr oarecum începând această povestire, e tocmai pentru că nu știu cum să evoc figura ei de-atunci și nu pot retrăi aieva mirarea mea, nesiguranța și tulburarea celor dintâi întâlniri.

Îmi amintesc foarte vag că, văzând-o o dată în mașină, așteptând în fața lui „Oxford Book Stationary“ – în timp ce eu și tatăl ei, inginerul, alegeam cărți pentru vacanțele de Crăciun –, am avut o ciudată tresărire, urmată de un foarte surprinzător dispreț. Mi se părea urâtă, cu ochii ei prea mari și prea negri, cu buzele carnoase și răsfrânte, cu sânii puternici, de fecioară bengaleză crescută prea plin, ca un fruct trecut în copt. Când i-am fost prezentat și și-a adus palmele la frunte, să mă salute, i-am văzut deodată brațul întreg gol și m-a lovit culoarea pielii; mată, brună, de un brun nemaîntâlnit până atunci, s-ar fi spus, de lut și de ceară. Pe atunci locuiam încă în Wallesley Street, la Ripon Mansion, și vecinul meu de cameră era Harold Carr, impiegat la „Army and Navy Stores“, a cărui tovărășie o cultivam, pentru că avea o sumă de familii prietene în Calcutta, unde îmi petreceam

și eu serile și cu ale căror fete ieșeam săptămânal la dancinguri. Acestui Harold încercai să-i descrii – mai mult pentru lămurirea mea decât a lui – brațul gol al Maitreyiei și straniul aceluși galben întunecat atât de tulburător, atât de puțin feminin, de parcă ar fi fost mai mult al unei zeițe sau al unei cadre decât al unei indiene.

Harold se bărbieră în oglinda cu picior de pe măsuța lui. Văd și acum scena: ceștile cu ceai, pijamaua lui *mauve* mânjită cu cremă de ghetă (a bătut sângeros pe *boy* pentru întâmplarea aceasta, deși o murdărise chiar el, când se întorsese într-o noapte, beat, de la balul Y. M. C. A.), niște gologani de nichel pe patul desfăcut și eu încercând zadarnic să-mi desfund pipa cu un sul de hârtie, pe care îl răsuceam până ce se subția ca un chibrit.

– Nu zău, Allan, cum de-ți poate plăcea ție o bengaleză? Sunt dezgustătoare. M-am născut aici, în India, și le cunosc mai bine decât tine. Sunt murdare, crede-mă. Și apoi, nu e nimic de făcut, nici dragoste. Fata aceea n-are să-ți întindă niciodată mâna...

Ascultam toate acestea cu o nespusă desfătare, deși Harold nu înțelesese nimic din cele ce îi spusese eu și credea că, dacă vorbesc de brațul unei fete, mă și gândesc la dragoste. Dar e ciudat cât de mult îmi place să aud vorbindu-se de rău de cei pe care îi iubesc sau de care mă simt aproape, sau care îmi sunt prieteni. Când iubesc cu adevărat pe cineva, îmi place să ascult lumea bârfindu-l; asta îmi verifică oarecum anumite procese obscure ale conștiinței mele, pe care nu le pricep și de care nu-mi place să-mi aduc aminte. S-ar spune că, paralel cu pasiunea sau interesul meu sincer față de cineva, crește și o pasiune vrăjmașă, care cere suprimarea, alterarea, detronarea celei dintâi. Nu știu. Dar surprinzându-mă plăcut impresionat de critica idioată pe care Harold – prost și fanatic ca orice eurasian – o făcea femeilor bengaleze, mi-am dat îndată seama că ceva mai adânc leagă încă amintirea Maitreyiei de gândurile sau dorurile mele. Lucrul acesta m-a amuzat și m-a tulburat totdeodată. Am trecut în odaia mea, încercând automat să-mi desfund pipa. Nu știu ce-am mai făcut după aceea, pentru că întâmplarea nu se află notată în jurnalul meu de-atunci,

și nu mi-am adus aminte de ea decât cu prilejul coroniței de iasomie, a cărei poveste am s-o scriu eu mai departe, în acest caiet.

Mă aflu, atunci, la începutul carierei mele în India. Venisem cu o sumă de superstiții, eram membru în „Rotary-Club“, foarte mândru de cetățenia și descendența mea continentală, citeam mult despre fizica matematică (deși în adolescență visasem să mă fac misionar) și scriam aproape zilnic în jurnal. După ce am predat reprezentanța locală a uzinelor „Noel and Noel“ și fusesem angajat pentru desen tehnic la noua societate de canalizare a deltei, am cunoscut mai de aproape pe Narendra Sen (care de pe atunci încă era foarte cunoscut și respectat în Calcutta, fiind cel dintâi inginer laureat din Edinburgh), și viața mea a început să se schimbe. Câștigam mai puțin acum, dar îmi plăcea munca. Nu eram nevoit să mă coc în birourile din Clive Street, să semnez și să descifrez hârtii, și să mă îmbăt în fiecare seară de vară ca să mă feresc de neurastenie. Eram plecat la fiecare două-trei săptămâni, aveam inițiativa lucrărilor din Tamruk și creștea inima în mine când vedeam construcția înălțându-se de câte ori trebuia să vin de la centru și să lucrez pe teren.

Lunile acelea au fost, într-adevăr, fericite pentru mine, căci plecam în zori cu expresul Howrah-Madras și ajungeam înainte de prânz pe șantier. Mi-au plăcut întotdeauna călătoriile în colonii. În India, cele în clasa I sunt chiar o adevărată vacanță. Gara o simțeam prietenă de câte ori coboram din taxi și alergam vioi pe peron, cu casca maron trasă bine pe ochi, cu servitorul după mine, cu cinci reviste ilustrate [la] subsuoară și două cutii de tutun „Capstan“ în mâini (căci fumam mult la Tamruk și, de câte ori treceam prin fața tutungeriei din Howrah, mi se părea că nu cum-părasem destul „Capstan“, iar amintirea unei nopți fără tutun de pipă, silit să fumez mahoarca lucrătorilor, mă înfiora). Nu intram niciodată în vorbă cu vecinii mei de compartiment, nu-mi plăceau acei *bara-sahib* cu studii mediocre la Oxford, nici tinerii cu romane polițiste în buzunare, nici indienii bogați, care învățaseră să călătorească în clasa I, dar încă nu învățaseră cum să-și poarte vestonul și cum să se scobească în dinți. Priveam pe fereastră

LBRIS

We know
books

MIRCEA ELIADE

Nuntă în cer

Prefață și fișă biobibliografică
de Lucian Pricop
Referințe critice de Gabriel Badea

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Prefață</i>	7
<i>Referințe critice</i>	16
<i>Fișă biobibliografică</i>	33
<i>Notă asupra ediției</i>	41
NUNTĂ ÎN CER	43

I

Când eram foarte tânăr, mi se întâmpla uneori să privesc brusc fața unui necunoscut și să-mi spun: ce-ar fi fost ca omul acesta să fie tatăl meu?... Nu-mi era greu să mi-l închipui; îl chema, desigur, Andrei sau Sever; astea mi se păreau a fi numele cele mai potrivite pentru tatăl meu; pe mama ar fi chemat-o Maria sau Sabina. Pe mama mea o chema în realitate Arethusa. Pe tatăl meu, Ioan; dar prietenii îi spuneau Jenică. Nici mama nu-l chema cum mi-ar fi plăcut mie; îi spunea Nelu... Omul străin din fața mea însă ar fi putut fi un *adevărat* tată; așa cum îl visasem eu, cum îl întâlnisem în unele romane, un bărbat cu tâmplele cărunte, mirosind foarte discret a apă de colonie, cu fața severă și ochii blânzi; sportiv, ironic, elegant și citind cu pricepere anumiți moraliști francezi. Acesta, firește, era unul din tipurile perfecte ale părintelui.

Alteori aș fi vrut ca tatăl meu să se fi întâmplat a fi un medic ilustru, sau căpitan de marină, sau un mare industriaș. Pe mama mea mi-o închipuiam mai simplă; ori doctoriță, ori artistă; aș fi vrut să picteze, s-o văd umblând prin casă într-un halat alb, cu mânecile sumese până la cot... Au fost ani, în adolescența mea, când aș fi dorit ca mama mea să fie italiancă, iar tata englez. Dar asta e cu totul altă poveste... Voiam să spun un lucru mai simplu, care mi se întâmplă încă și astăzi, deși din ce în ce mai rar, dar care mi-a turburat toată adolescența și prima tinerețe. Mă aflam uneori alături de un bărbat, într-un tramvai, pe bancă, și mi-l închipuiam tatăl meu. Nu era

întocmai așa cum îl voisem eu, cum îl visam de atâția ani; cel puțin, nu era întotdeauna așa. Dar era totuși un *altul* decât tatăl meu; și așa fi putut *fi*, într-adevăr, copilul lui, așa fi avut altă mamă, așa fi avut poate alte surori și frați, așa fi trăit în altă casă, în alt oraș. Totul ar fi putut fi altfel. Gândul ăsta m-a obsedat întotdeauna: că toate ar fi putut fi altfel sau s-ar fi putut să nu fie deloc; că toate sunt întâmplătoare pe lumea asta, fără nicio necesitate, fără nicio noimă... Când trec pe vreo stradă veche, de mahala, și văd unele case bătrânești, cu uluci, cu grădina năpădită de nalbă și zorele, mă închipui născut aici și mă văd ducându-mă, cu alți copii desculți, la o școală primară de mahala, mă văd citind la o lampă de gaz într-o cameră vopsită în roz... Sau, în vreun oraș de provincie, într-una din acele case boierești, cu grilaj de fier învechit, cu pitici colorați și bazin de ciment în grădină... Mă întorceam acasă, aproape întotdeauna, neliniștit, întristat, după o asemenea rătăcire pe străzi necunoscute de mahala...

...Evident, toate acestea nu prea au de-a face cu cele ce vreau să spun, continuă Mavrodin. Dar nu mă grăbesc. Și-apoi mi se pare că am să găsesc undeva, printre amintirile acestea, dezlegarea întâmplărilor care au urmat. Poate mi s-a făcut cândva vreun semn, poate că mi s-a indicat ceva... Ar fi înspăimântător să crezi că din tot acest cosmos atât de armonios, desăvârșit și egal cu sine, numai viața omului se petrece la întâmplare, numai destinul lui n-are niciun sens... Mă întreb, bunăoară, dacă nu cumva în ziua când am început să iubesc nu s-a întâmplat *ceva* lângă mine, ceva pe care eu nu l-am văzut sau pe care nu l-am înțeles și prin ignorarea căruia m-am abandonat, fără luciditate, cu totul iresponsabil, întâmplărilor. Te trezești că ai *devenit* ceva, aproape fără să-ți mai amintești începuturile acestei transformări. Când cel dintâi prieten al meu s-a însurat, am rămas o noapte întreagă de vorbă cu el, încercând să aflu ce s-a întâmplat, cum a ajuns aici, ce norme sau ce pasiuni l-au hotărât la acest pas. N-am înțeles aproape nimic, îți mărturisesc...

– Asta nu o înțelege nimeni, îl întrerupse Hasnaș.

Avea un glas schimbat, neașteptat de sobru, aproape solemn. În întunec, ochii îi străluceau umezi, depărtați.

– Nimeni, repetă el mai încet. Se întâmplă așa, fără să știi, fără să-ți dai seama. Tot ce ni se spune: dragoste, bani, interese sunt prostii. Niciun bărbat nu s-ar sacrifica pentru un amor sau pentru avere. Orice s-ar spune despre bărbați, oricât de proști ar fi în majoritatea lor, lucrurile nu pot fi explicate atât de simplu. E aici un fel de vrajă, și asta nu vine din dragoste, din pasiune, ci dintr-o nebunie nesimțită, care cu orice chip încearcă să ne umilească...

Se opri deodată, tot atât de brusc precum începuse. Parcă s-ar fi trudit să-și amintească un amănunt prețios, să găsească un cuvânt potrivit. Mavrodin îl așteptă câteva clipe, apoi continuă.

– Judeci lucrurile acestea cam în același fel cu mine; firește, cu altă, mai bogată experiență...

– Toți suntem aici de acord, scumpul meu prieten, vorbi Hasnaș rar. Ne necăjesc uneori pe noi femeile, învinuindu-ne de solidaritate cu orice preț, dar adevărul este că, *aici*, simțim cu toții la fel. Chiar acei care nu se pot exprima decât bolovănește...

– E un destin, se-nțelege, continuă Mavrodin nerăbdător, ca și cum s-ar fi temut să nu-și piardă firul povestirii. Este și acesta un destin, căci sunt și altele, nenumărate... De foarte multe ori încerc să-mi dau seama de ele, mai ales de acele destine obscure, lipsite de glorie, care decid, fără știrea și în absența noastră, pentru o viață întreagă. Când o iubeam, mă întrebam uneori dacă înainte de a o întâlni nu visasem ceva dramatic sau dacă, la întâlnirea noastră, nu m-a frapat, cum se spune, vreun amănunt extraordinar... De pildă, îmi aduc bine aminte un lucru: când s-a îmbrăcat să plece avea o voaletă largă, neagră, picantă, și blana îi era foarte discret parfumată cu *Ambre antique*. Dar asta se întâmpla cu câteva ceasuri după ce, fără știrea mea, mă îndrăgostisem. Am întâlnit-o la unul din prietenii mei, arhitect bogat și amator de petreceri. Într-o după-amiază, într-o zi cenușie de iarnă, când aș fi putut face orice altceva, la un ceas în care, de obicei, stăteam la mine acasă... 8 ianuarie; îmi amintesc perfect data. Eram foarte plictisit, aproape

Pe strada Mântuleasa

Prefață și referințe critice

de Oana Soare

Fișă biobibliografică de Lucian Pricop

CUPRINS

<i>Pe strada Mântuleasa</i> sau revanșa antimodernului Eliade (pufață de Oana Soare)	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	25
<i>Referințe critice</i>	32
<i>Notă asupra ediției</i>	49
<i>Pe strada Mântuleasa</i>	51

I

De câteva minute, bătrânul se plimba prin fața casei, neîndrăz-
nind să intre. Era o clădire cu multe etaje, sobră, aproape severă,
așa cum se clădea pe la începutul secolului. Pe trotuar, castanii
păstrau încă oarecare umbră, dar strada era încinsă; soarele lovea
din plin, cu puterea nămiezii de vară. Bătrânul își scoase batista
și și-o înfășură în jurul gâtului. Era un bărbat destul de înalt și
foarte slab, cu o figură prelungă, osoasă, ștearsă, cu ochii cenușii,
fără expresie; mustața, crescută neîngrijit, era aproape albă, ușor
îngălbenită de tutun. Avea o pălărie veche de paie și era îmbrăcat
în haine de vară, decolorate, foarte largi, parcă n-ar fi fost ale lui.

Văzu pe ofițer apropiindu-se de el și-l întâmpină de departe,
scotându-și pălăria.

– Îmi puteți spune cât e ceasul? întrebă el extrem de politicos.

– Două, răspunse ofițerul fără să se uite la ceas.

– Vă foarte mulțumesc, făcu bătrânul clătinând de mai multe
ori din cap, și zâmbi.

Apoi se îndreptă hotărât spre poartă. Când puse mâna pe
clanță, auzi pe ofițer în spatele lui:

– Trebuie să apăsați întâi pe buton.

Întoarse speriat capul.

– Și eu stau tot aici, spuse ofițerul întinzând mâna și apăsând
pe buton. Pe cine căutați? îl întrebă el câteva clipe în urmă, fără
să-l privească.

– Pe domnul maior de la M.A.I., Borza.

– Nu știu dacă e acasă. La ora asta e de obicei la serviciu.

Vorbea cu un glas neutru, privind doar înaintea lui. Poarta se deschise și ofițerul îl lăsă să intre, dar tot fără să-l privească. Din penumbra *hall*-ului răsări un portar și-l salută.

– Dumnealui caută pe tovarășul maior, spuse ofițerul și trecu înainte, spre ascensor.

– Nu știu dacă e acasă, spuse portarul. Mai bine treceți la comisariat.

– Am întâlnire cu dumnealui, spuse bătrânul. Vin din partea familiei. Mai bine zis, pentru dumnealui, domnul maior, *sunt* o parte a familiei, adăugă cu înțeles. Sunt partea cea mai prețioasă: copilăria...

Portarul îl privea nedumerit, clătînând din cap.

– Încercați, spuse în cele din urmă. E la etajul IV. Dacă o fi acasă, adăugă repede.

Bătrânul își așează pălăria subțioară și se îndreptă spre scări.

– Așteptați o clipă și puteți lua ascensorul, îi strigă portarul din urmă.

Bătrânul se întoarse spre el și se înclină de mai multe ori, cu respect.

– Vă foarte mulțumesc, spuse. Nu prea suport ascensorul. Prefer să urc scările. Mai ales când intru pentru întâia oară într-o casă, îmi place să urc scările, adăugă melancolic.

Începu să urce tacticos, fără grabă, ținându-se cu mâna dreaptă de balustradă și păstrând pălăria sub brațul stâng. Când ajunsese în dreptul primului etaj, se opri și se rezemă de perete, făcându-și vânt cu pălăria. Auzi glasuri de copii, apoi ușa se deschise brusc și o femeie fără vârstă ieși grăbită cu o sticlă goală de bere în mână. Zâmbea, dar când dădu cu ochii de el, figura i se împietri deodată.

– Pe cine căutați? întrebă.

– Mă odihneam o clipă, făcu bătrânul înclinându-se de mai multe ori, politicos. Urc la etajul IV, la domnul maior de la M.A.I., Borza. Îl cunoașteți?

– Întrebați jos, la intrare, vorbi femeia repede învârtind în neștire sticla de bere între degete. E portarul acolo, vă puteți informa.

Apoi dădu să coboare pe scări, dar se răzgândi și se reîn-
toarse. Sună de mai multe ori, scurt, nervos, și glasurile de copii
se auziră din nou; apoi, câteva clipe în urmă, ușa se deschise, și
cineva, pe care bătrânul nu avu timp să-l vadă, voi să scoată capul
afară, dar femeia îl împinse, dispărând repede și ea. Bătrânul
zâmbi încurcat și, așezându-și pălăria sub braț, porni mai departe.
În dreptul etajului II îl aștepta ofițerul.

– Ziceai că-l cauți pe maior, îi șopti. De ce n-ai luat ascen-
sorul?

– Nu suport, răspunse intimidat bătrânul. Mai ales în timpul
verii, pe călduri, mi se urcă la cap. Nu suport.

– Dar ce căutai atunci la etajul I? îl întrebă, tot în șoaptă,
ofițerul. Cunoști vreo persoană la etajul I?

– Nu, nu cunosc pe nimeni. Mă oprisem doar să răsuflu. Și
tocmai atunci a ieșit o doamnă și m-a întreat...

– Ce te-a întreat? îl întrerupse ofițerul, aplecând capul spre el.

– Nu m-a întreat nimica propriu-zis, m-a întreat doar pe
cine caut. Eu i-am răspuns...

– Am înțeles, îl întrerupse scurt ofițerul.

Apoi, după ce-și zvârli privirile spre etajul de sus, se apropie
mai mult de bătrân.

– Cunoști bine pe maior? îl întrebă în șoaptă.

– Îl cunosc de când era de-o șchioapă, făcu bătrânul zâmbind
și arătă cu palma. Pot spune că fac parte din familie, poate chiar
mai mult decât din familie...

– Aha, făcu ofițerul, vasăzică îl cunoști bine. De-aia i-ai aflat
adresa, că de-abia s-a mutat aici. De altfel, îl cunosc și eu bine,
adăugă, am lucrat împreună. E un om solid, de încredere.

Se auzi zgomotul ascensorului, și ofițerul rămase o clipă încurcat,
apoi, fără să mai adauge ceva, fără să salute, deschise ușa de la
apartamentul din față și intră. Bătrânul se rezemă de perete și
reîncepu să-și facă vânt cu pălăria. Ascensorul trecu lin pe lângă
el. Zări, în treacăt, o figură palidă, cu doi ochi mari vineți, care-l
priviră pătrunzător. Mai așteptă câteva clipe, apoi se hotărî și

LIBRIS

We know
books

MIRCEA ELIADE

Romanul
adolescentului miop
Gaudeamus

Prefață de Sorin Alexandrescu

Fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Prefață</i> (Sorin Alexandrescu)	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	35
<i>Repere autobiografice</i>	42
<i>Referințe critice</i>	55
<i>Notă asupra ediției</i>	61

VOLUMUL I

PARTEA I

I. Trebuie să scriu un roman	67
II. Gloria lui Robert	73
III. Jurnal de clasă	81
IV. Între Don Juani	89
V. Un prieten	95
VI. Luni, 8-9, germana	103
VII. Corigență	109
VIII. Premianții	114
IX. Vacanța	119
X. Jurnal de vară	123

PARTEA A II-A

I. Mansarda	131
II. „Muza“ – societate cultural-dramatică	135
III. Fănică	147
IV. Domnul redactor	152
V. Noiembrie	157
VI. Repetiții	162
VII. Drumul către mine însumi	170
VIII. Incipit vita nova	175
IX. Cu Moș-Ajunul	179

PARTEA A III-A

I. Sâmbăta	189
II. Papini, eu și lumea	198
III. Un an	201
IV. Prietenii	206
V. Tristeți, în vară	211
VI. Mă clatină vânturile	215

VII. Bacalaureatul	220
VIII. Final	225

VOLUMUL II [GAUDEAMUS]

PARTEA I

I. Decor	231
II. Președintele	234
III. Nonora	244
IV. Intermezzo	256
V. Profesorul	259
VI. Primăvară	268
VII. Muncile și zilele	271
VIII. Drum de la mănăstire	276
IX. O cheamă Nișka	285
X. L'heure sexuelle	289
XI. Prietenul meu iubește	294
XII. Furtună la schit	396
XIII. Plecare	308
XIV. Sfârșit de vacanță	316
XV. Taine	326
XVI. Redacția	332
XVII. Prietena mea în toamnă	340
XVIII. Iașul	343
XIX. Vătășul lui Petre	353
XX. Personajele judecă autorul	358
XXI. Moarte	366
XXII. Lumină la Roma	370
XXIII. Meditație pentru două toamne	374

PARTEA A II-A

Scrisorile	377
------------------	-----

PARTEA A III-A	399
----------------------	-----

ADDENDA

JURNALUL UNUI OM SUCIT	421
[ROMANUL UNUI OM SUCIT]	447
II. PRIMUL DON JUAN	482
X. CAPITOLUL ÎN CARE APAR FECIOARE, CASTELE ȘI BERETE SPANIOLE	489
SCRISOARE DIN TABĂRĂ.....	497

PARTEA I

I. Trebuie să scriu un roman

Pentru că am rămas singur, m-am hotărât să încep chiar azi *Romanul adolescentului miop*. Voi lucra în fiecare după-amiază. Nu am nevoie de inspirație; trebuie să scriu, doar, viața mea, iar viața mi-o cunosc, și la roman mă gândesc de mult. Dinu știe; păstrez caiete din clasa a IV-a, când aveam pistrii ca un ovrei și învățam chimie într-un laborator instalat în frida sobei. De câte ori mi se părea că trebuie să fiu întristat, scriam în *Jurnalul* meu. Și acel *Jurnal* de acum doi ani avea un „subiect”: trebuia să se vădească într-însul viața unui adolescent suferind de neînțelegerea celorlalți. Dar adevărul era altul: *Jurnalul* mă măgulea și îmi alina dorul meu de răzbunare; răzbunare dreaptă împotriva celor care nu mă înțelegeau, credeam eu.

Romanul îl voi scrie altfel. Eroul sunt eu, firește. Mă tem, însă, că viața mea – stinsă între copii și cărți – nu va interesa cititorii. Pentru mine, tot ceea ce nu am avut, tot ceea ce am dorit din mansardă, în înserări calde și tulburătoare, prețuiește mai mult decât anii tovarășilor mei risipiți în jocuri, în sărbători de familie și idile. Dar cititorii?... Înțeleg și eu că toată durerea unui adolescent miop nu va mișca niciun suflet dacă acest adolescent nu se va îndrăgosti și nu va suferi. De aceea, m-am și gândit la un personaj pe care la început îl numisem Olga. I-am povestit lui Dinu tot ceea ce ar trebui să aibă loc prin prezența acestei fete. Dinu m-a întrerupt și m-a

rugat: dacă într-adevăr îi sunt prieten, să schimb numele eroinei în Laura.

M-am tulburat mult la început, pentru că nu știam *cum să fie* fata care va străbate sufletul adolescentului miop. Eu n-am cunoscut decât pe fetele cizmarului vecin, care în niciun caz nu pot trece într-un roman. Cea mai mare, Maria, era slabă și rea; își teroriza frații, fura caise verzi și țipa alergând după tramvaie. Cealaltă, Puica, era grasă și murdară. Nici una, nici alta nu puteau seduce un adolescent. Aceasta, nimeni n-o putea înțelege mai bine ca mine.

Dinu mi-a mărturisit că mă poate ajuta. A cunoscut atâtea fete, îmi spune. Dar cum aș putea scrie eu un roman cu o eroină cunoscută de Dinu? M-am hotărât să mă gândesc, în timp ce voi scrie, la vară-mea. De câteva săptămâni, de câte ori o întâlnesc, îi pun întrebări. Am vestit și pe Dinu că vară-mea se află sub observație.

– Dacă vrei să scrii un roman, m-a sfătuit ea, să-l faci pe erou frumos și bun. Și să-l cheme Silviu.

Când i-am spus titlul și subiectul romanului, nu i-a plăcut. Să fie doi eroi, unul frumos și altul urât, vrea ea. Iar titlul: *Dragoste de copil* sau *Flori de primăvară* sau *La șaptesprezece ani*. În zadar mi-au fost explicațiile: „Vally dragă, acesta e un roman cerebral, cu drame interioare“ etc. În zadar. Și atunci i-am ascultat mărturisirile. Mi-au folosit, căci am învățat vocabularul fetelor. Și am cunoscut câte ceva din visurile, nostalgiile și tulburările ei. Parcă aș fi ascultat mărturisiri auzite demult. Îmi aminteam că vară-mea nu se deosebește mult de eroinele din romane sau de acele pe care un suflet puțin exaltat și le închipuie. Dar pot eu ști că aceasta e vară-mea, aceasta care mi se dezvăluie la răstimpuri, antrenată de confesiuni?

Știu despre ea că visează să cunoască o prietenă mică și bună, care să aibă moșie, iar la moșie un frate brun și curajos. El le-ar întovărăși prin pădure, le-ar învăța să vâneze și le-ar spune „tu“. Îmi mărturisește că i-ar plăcea să fie într-o noapte conacul călcat de hoți. Ea ar apuca revolverele și ar apărea în

salon tocmai în clipa când fratele prietenei ar fi sugrumat de un țigan. Ar mântui viața fratelui și l-ar îngriji într-un dormitor alb, cu măsuța acoperită de sticlucțe colorate. Părinții s-ar arăta recunoscători și i-ar lăsa singuri, zâmbind.

Vară-mea se oprește. Nu vrea să-mi spună dacă ea s-ar roși sau și-ar trage sfios mâna când fratele prietenei i-ar șopti, apropiindu-se: te iubesc!...

Știu eu ce mai gândește vară-mea asupra băiatului brun și convalescent, vegheat de o soră mică și o prietenă frumoasă?...

Dar romanul trebuie scris. Mi-a spus și Dinu: „Cine va mai cuteza atunci să te lase corigent?“ Se gândește, poate, cu bucurie la însemnătatea lui în roman. M-a rugat să se numească tot Dinu și să-l fac melancolic. Încolo, pot scrie orice despre el. Stăruie chiar să scriu tot ce cred eu despre el. „Dar pe cine ar putea interesa aceasta?“ gândesc eu, ca un adevărat autor de romane.

Îmi merge tot mai rău, de la o vreme, cu școala. Singura nădejde a rămas romanul care va apare în vitrine la toamnă. Corigent tot voi rămâne, dar pentru cea din urmă oară. Profesorii se vor teme de mine, mă vor respecta și se vor împotrivi în cancelarie când Vanciu va hotărî să mă lase corigent la matematică, iar Faradopol la germană.

Nu am avut deloc noroc săptămâna aceasta; și se apropie sfârșitul ultimului trimestru. Luni am dat extemporal la franceză, din „gramatică“. Trollo dă, de șase ani, extemporale numai din „gramatică“. Și, firește, nu am învățat nimic de șase ani. Am să iau și de data aceasta „insuficient“, cum am luat ieri la germană, când Faradopol mi-a cerut să-i povestesc *pe nemțește* primul act din *Nathan der Weise*. Din clasa a II-a ne cere să povestim *pe nemțește*. Dar dacă nu ne-a învățat niciodată nemțeasca?...

Azi-dimineță pornisem melancolic spre școală. Înfrunziseră toți castanii și era senin, iar eu nu aveam nicio problemă

LBRIS

We know

books

MIRCEA ELIADE

Secretul doctorului Honigberger
Nopti la Serampore

Prefață și referințe critice de Gabriel Badea
Fișă biobibliografică de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

CUPRINS

<i>Miraje orientale sau tehnici spirituale? (Gabriel Badea).....</i>	7
<i>Fișă biobibliografică .....</i>	40
<i>Referințe critice.....</i>	47
<i>Notă asupra ediției.....</i>	63
Secretul doctorului Honigberger.....,	65
Noapți la Serampore	119

Einem gelang es-er hob den Schleier Göttin zu Sais...
Novalis

I

Într-o dimineață din toamna anului 1934, un comisionar mi-a adus o scrisoare destul de ciudată, adăugând că așteaptă răspunsul pe loc. Îmi scria o doamnă de al cărei nume, Zerlendi, nu auzisem niciodată, invitându-mă s-o vizitez, chiar în după-amiaza aceleiași zile. Era o scrisoare foarte corectă, excesiv de politicoasă, așa cum se obișnuia pe vremea părinților noștri când o doamnă se adresa unui necunoscut. „Am aflat că v-ați întors de curând din Orient și cred că v-ar interesa să cercetați colecțiile adunate de soțul meu“, îmi scria, între altele. Mărturisesc că mă interesau foarte puțin, pe vremea aceea, cunoștințele pe care eram invitat să le fac pe temeiul acestui motiv: că am viețuit câțiva ani în Orient. Nu o singură dată am fost nevoit să renunț la o prietenie, care altminteri se vestea agreabilă întru totul, pentru că nu acceptam să povestesc platitudinilor despre „misterele Asiei“, despre fahiri, miracole sau peripeții în junglă, amănunte senzaționale pe care tovarășul sau tovarășa mea se aștepta să le comentez. Scrisoarea doamnei Zerlendi pomenea însă de niște colecții orientale, fără să precizeze natura și obârșia lor, și asta a fost de ajuns să-mi deștepte curiozitatea.

Mă interesa, într-adevăr, viața acelor români care se lăsaseră stăpâniți de pasiunea pentru Orient. Ca să fiu sincer, trebuie să spun că, mulți ani înainte de întâmplarea aceasta, descoperisem la unul din anticarii de pe cheiul Dâmboviței o ladă întregă de cărți în legătură cu China, cărți care toate fuseseră îndelung studiate, adnotate și uneori chiar corectate cu creionul de cel care le cumpărase

și a cărui semnătură o regăsisem pe pagina de gardă a celor mai multe dintre ele: Radu C. Acest Radu C. nu fusese însă un amator. Cărțile lui, care se află astăzi în stăpânirea mea, dovedeau că întreprinsese un studiu serios și disciplinat al limbii chineze. Într-adevăr, adnotase cele șase volume de *Mémoires historiques* de Se-Ma Ts'ien, în traducerea lui Edouard Chavannes, corectând toate greșelile tipografice din textele chineze, cunoștea clasicii chinezi în edițiile lui Couvreur, era abonat la revista *T'oung Pao* și cumpărase toate volumele din *Variétés sinologique* care apăru- seră la Shanghai până la începutul războiului. Omul acesta m-a interesat de cum i-am reconstituit o parte din bibliotecă, deși nu i-am aflat multă vreme numele întreg. Anticarul cumpărase mai multe sute de volume prin 1920 și, în afară de câteva cărți ilus- trate, pe care le vânduse imediat, nu găsisese amatori pentru această colecție de texte și studii sinologice. Mă întrebam atunci: cine o fi fost românul acela care se apucase cu atâta seriozitate de limba chineză și de pe urma căruia n-a rămas nimic, nici măcar numele întreg? Ce pasiune obscură l-a purtat către tărâmul acela depărtat, de care nu voia totuși să se apropie ca un amator, ci a cărui limbă voia s-o învețe, a cărui istorie se trudea s-o pătrundă? Va fi izbutit el să ajungă vreodată în China sau a pierit înainte de vreme, prin vreo văgăună a frontului?...

La unele din întrebările pe care mi le puneam, nedumerit și melancolic, răsfoindu-i cărțile, acolo, la anticarul de pe chei, aveam să primesc răspuns mult mai târziu. Un răspuns, de altfel, împletit el însuși în neașteptate taine. Dar aceasta e cu totul altă poveste, fără nicio legătură cu întâmplările pe care încep a le scrie acum. Totuși, amintindu-mi de acest Radu C. și de alți câțiva orientaliști sau amatori de lucruri orientale care au trăit neștiuți de nimeni aici, în România, m-am hotărât să primesc invitația doamnei necu- noscute.

În aceeași după-amiază, am fost în dreptul casei, pe strada S. Oprindu-mă în fața numărului 17, am recunoscut una din acele case pe lângă care nu puteam niciodată trece fără să nu încetinesc pasul și s-o spionez, dornic de a ghici ce se întâmplă înapoia

zidurilor îmbătrânite, cine viețuiește acolo și luptându-se cu ce destin. Strada S. este chiar în centrul Bucureștilor, foarte aproape de Calea Victoriei. Prin ce miracol a izbutit să rămână neatinsă casa boierească de la numărul 17, cu grilaj de fier, cu pietriș în curte, cu salcâmi și castani crescuți în voie, strivind sub umbra lor o parte din fațadă? Poarta se deschidea greu și te întâmpina, printre brazde cu flori bogate de toamnă, un bazin în care apa se uscaseră de mult și doi pitici cu capetele decolorate. Era, parcă, un alt văzduh aici. O lume care se stinsese cu încetul în celelalte cartiere mândre ale capitalei și care se păstrase aici cuviincioasă, fără agonia decrepitudinii și a mizeriei. Era o casă boierească de pe vremuri, dar bine păstrată. Doar umezeala arborilor vestejise prea de timpuriu fațada. Intrarea principală era apărată, cum se obișnuia acum patruzeci de ani, de un evantaliu de sticlă brumată. Câțeva trepte de piatră, înverzite de mușchi și purtând pe lături mari ghivece cu flori, duceau la o marchiză cu geamurile de sus colorate. În dreptul soneriei nu era nicio carte de vizită.

Eram așteptat. O jupâneasă bătrână, șchiopătând, mi-a deschis îndată și m-a poftit într-un salon imens. De-abia am avut timp să-mi arunc ochii pe mobilele și tablourile care mă înconjura, când, dinapoia unei uși de stejar, a apărut doamna Zerlendi. Era o femeie care trecuse de cincizeci de ani, dar pe care anevoie ai fi putut-o uita dacă ai fi întâlnit-o măcar o singură dată. Nu îmbătrânea ca toată lumea această doamnă. Sau, poate, îmbătrânea asemenea femeilor din alte veacuri; înțelegând, într-un chip tainic, că prin moarte se va apropia de marea iluminare a tuturor înțeleșurilor, iar nu de sfârșitul unei vieți pământene, de uscarea treptată a cărnii și topirea ei definitivă în pământ. Totdeauna am împărțit oamenii în două categorii: cei care concep moartea ca un *sfârșit* al vieții și al trupului și cei care și-o înfățișează ca un *inceput* al unei noi existențe spirituale. Și nu încerc să judec un om pe care-l întâlnesc decât după ce aflu credința lui sinceră asupra morții. Cea mai mare inteligență și cel mai tulburător farmec mă pot, altminteri, păcăli.